

מצילים את הדמוקרטיה!

מחזירים את האמון
במערכת המשפט

אנו, אזרחי מדינת ישראל, דורשים:

- ✓ הקמת ועדת בדיקה לכשלים בחקירות נתניהו
- ✓ שינוי שיטת בחירת השופטים
- ✓ הקמת גוף ביקורת עצמאי לכרקליטות
- ✓ כיצול משרת היועץ המשפטי לממשלה

אסתר צו
בונים חברה ציונית

מצילים את הדמוקרטיה! מחזירים את האמון במערכת המשפט.

אמון הציבור במערכת המשפט נמצא כיום בשפל חסר תקדים. סקר שהתפרסם באתר גלובס והוכן על ידי מכון שילוב בנובמבר 2019 הראה כי שלישי מהציבור לא מאמין לפרקליטות המדינה, לבתי המשפט או למשטרה, וכן ש-45% מהציבור חושבים שמתקיימת אכיפה בררנית נגד האזרח. סקר שבוצע על ידי הפקולטה למדעי המדינה באוניברסיטת חיפה הראה כי בשנתיים האחרונות צנח האמון במערכת המשפט לשפל היסטורי.

לאור נתונים אלו, קשה להתפלג כי סקר של 'פאנל פרויקט המדגם' אשר פורסם בדצמבר אותה שנה הראה שרוב הציבור תומך בהקמת ועדת בדיקה על התנהלות חקירות נתניהו, ובהקמת גוף בדיקה עצמאי על התנהלות פרקליטות המדינה.

אין פלא שזהו היחס החברתי-ציבורי כלפי מערכת המשפט ואכיפת החוק בישראל. התנהלותה של מערכת זו בדור האחרון, מאז ההפיכה השיפוטית שהוביל השופט אהרון ברק וחבריו לאקטיביזם השיפוטי, התעלמה לעיתים רבות מאוד מן החוק המפורש, שנחקק על ידי נבחרים העם באופן דמוקרטי - זאת במטרה ברורה, להעביר את כובד המשקל מן הרשות המחוקקת והמבצעת אל השופטת, בכל הנוגע לניהול מדינה. מדובר בסכנה אמיתית לדמוקרטיה.

אם לא די בכך, רבים בציבור הישראלי חושדים ובצדק כי מגמה זו נוצרה מתוך התרחקות האליטה בארץ מן הרעיון הצינוני. לכן ההחלטות השיפוטיות מערפלות, שלא באופן מקרי, את זהותה היהודית של מדינת ישראל.

לאור זאת, כדי להפקיע מידי הפקידות המשפטנית סמכויות שנטלה לעצמה באופן בלתי חוקי, הציבור הישראלי חייב לקחת חלק בקריאה לאיזון מערכת במדינה ולדרוש את החזרת הגה ניהול המדינה לידי נבחרים הדמוקרטיים הלגיטימיים. במטרה לעודד את הציבור לעשות כן, פרסמה תנועת אם תרצו עצומה ציבורית המעלה חמש דרישות:

הקמת ועדת בדיקה להתנהלות חקירות נתניהו, מתוך הבנה שמדובר בצעד מידי שיש בכוחו להציל את אמון הציבור במערכת המשפט, ומכיוון שמדובר במקרה בוחן שחשיפתו לאור השמש תטהר את המערכת.

שינוי שיטת בחירת השופטים, מתוך הבנה שריפוי אמיתי של המערכת חייב להתחיל בכך שהרכב בג"ץ ישקף את הלך הרוח בציבוריות הישראלית.

הקמת גוף ביקורת עצמאי לפרקליטות, שכן לא ייתכן שמערכת חשובה ועוצמתית מאין כמותה תפעל ללא שום פיקוח ציבורי בעל סמכויות של בקרה ואכיפה.

פיצול תפקיד היועמ"ש, מתוך הבנה שלא ייתכן כי תחת ידיו של אדם אחד יכנסו סמכויות רבות כל כך, שאף מכילות ניגוד עניינים מובנה.

חקיקת חוק יסוד הפרדת רשויות - במטרה להגדיר את סמכויות בג"ץ כך שיחזור לממדיו הטבעיים כפי שהיו עד תחילת שנות ה-80, תקופה שבה אמון הציבור בבג"ץ הגיע לכ-95%. על מנת להסדיר את התנהלות הרשויות באופן ברור, ולשם מניעת הפיכה שיפוטית נוספת, חייב המחוקק להגן על כלל הרשויות במדינת ישראל.

למעוניינים להרחיב, מומלץ לקרוא את הספרון "מדינה בשלטון הבג"ץ".

שינוי שיטת בחירת השופטים

האימפריאליזם השיפוטי התחיל באג'נדה של אהרון ברק, אך פשט במהרה לכלל המערכת המשפטית. אחת הסיבות העיקריות להתפשטות נובעת משיטת הבחירה של שופטי בג"ץ.

בישראל מורכבת הוועדה משני שרים (אחד הוא שר המשפטים), שני ח"כים (אחד מהקואליציה והשני מהאופוזיציה), שני נציגים של לשכת עורכי הדין, נשיא בית המשפט העליון ושני שופטי עליון נוספים. מבנה זה של חברי הוועדה יוצר כמעט באופן אוטומטי בלוק של חמישה: שלושה שופטי עליון, שבדרך כלל יסכימו אחד עם השני, ונציגי לשכת עורכי הדין שיצטרפו לדעתם - לאו דווקא מטעמים ענייניים, אלא מתוך העובדה שקיים קושי אובייקטיבי לחלוק על מי שאתה תלוי בו. נציגי לשכת עורכי הדין, על לקוחותיהם ותיקיהם, תלויים בפסיקותיהם של השופטים.

במידה מסוימת, הבלוק האוטומטי לא יהיה בלוק של חמישה אלא של שישה, שכן אם השרים וחבר הקואליציה יחלקו על עמדת הבלוק - יתבקש כמעט תמיד שחבר האופוזיציה יעמוד נגדם, לאו דווקא מטעמים ענייניים אלא כי זהו המשחק הפוליטי.

התוצאה היא שבפועל לשופטי בג"ץ יש השפעה מוחלטת על תהליך מינוי השופטים. בפרט, הם יכולים להטיל וטו על כל מועמד שאינו מקדם את השאיפות שלהם לחזק את מעמדם. כך לדוגמה נפסלה מועמדותה של השופטת גביזון, שעל שיעור קומתה המשפטית אין עוררין, לאחר שאהרון ברק פסק כי "יש לה אג'נדה" נגד האקטיביזם השיפוטי. עורכי דין ושופטים המעוניינים להתקדם מחויבים להפוך ל"שיבוטים" של שופטי בג"ץ, ואלה האחרונים בוחרים באופן לא שקוף (דיוני "ועדת השתיים" שקיומה נחשף לאחרונה ושאני [גלויים](#) לציבור).

השילוב של עוצמה וסמכות רחבות, לצד מעורבות בתהליך בחירת השופטים, הוא יוצא דופן ואין כדוגמתו בעולם המערבי. הוא קיים רק בהודו, ומבוסס על שיטת הממשל שהנהיגו הבריטים על הילידים במושבות, על מנת לוודא שיהיה בידיהם הכוח לכפות את סמכותם. בכל מדינות המערב מינוי השופטים נעשה על ידי נבחר הציבור, כלומר נבחר העם, או לחלופין על ידי שופטים, אשר מעורבים בבחירת שופטים אך מוגבלים מאוד בסמכויותיהם לפסול חוקים או לקבוע בענייני מדיניות.

העיוות בשיטת הבחירות מייצר ניתוק בין הערכים הרווחים בעם, המשתקפים בהרכב הרשויות הנבחרות, לבין חזון האקטיביזם השיפוטי של שופטי בג"ץ. הניתוק ההולך וגדל מייצר שוב ושוב מצבים שבהם שופטי בג"ץ שחושבים בדבוקה אחת פוסלים מדיניות לגיטימית של הממשלה או חקיקה של הכנסת בטענת "חוסר סבירות" או "חוסר מידתיות", למרות שמדובר בקריטריונים סובייקטיביים, שזירת ההכרעה בהם אמורה להיות בשיח הציבורי.

כדי להשיב את האמון במערכת המשפט, חייבים לתקן את מנגנון הוועדה לבחירת שופטים, כך שהרכב המערכת יהיה מגוון וישקף את רצון הציבור, שהוא המקור הבלעדי של הסמכות בדמוקרטיה.

פיצול משרת היועץ המשפטי לממשלה

ועדת שמגר מנתה חמישה תפקידים שבאחריות היועץ המשפטי לממשלה:

- ראש התביעה הכללית מטעם המדינה (היא פרקליטות המדינה).
- מייצג רשויות המדינה בבתי המשפט, כולל בבג"ץ.
- מייצג הממשלה בעניינים משפטיים.
- מייצג בהכנת תזכירי חוק של הממשלה בכלל ושר המשפטים בפרט.
- ייצוג האינטרס הציבורי ושמירה על קיום החוק.

עם השנים התברר כי קיימים ניגודי עניינים יסודיים בין התפקידים הללו, והופכים את היועץ המשפטי לגורם שמרכז סמכות רבה מדי, המנוגדת למושג "יועץ משפטי" עצמו.

ניגוד העניינים המובנה הראשון הוא בין תפקידו של היועץ לייצג לממשלה בעניינים משפטיים לבין תפקידו לייצג את רשויות המדינה בבית המשפט. במקרים שבהם היועץ המשפטי מתנגד למדיניות הממשלה, הוא יכול לאיים כי לא יגן על עמדת הממשלה מול בג"ץ. במקרה כזה, על פי פסיקת אהרון ברק, אסור לממשלה למנות עורך דין אחר שיגן עליה, ואף אסור לשום גורם ממשלתי להציג עמדה המנוגדת לעמדת היועץ. במקרה זה, בניגוד לכל אחר פשוט, אין לממשלה ייצוג משפטי. זאת ועוד: האבסורד בפסיקה זו בא לידי ביטוי כשברק החליט כי "עמדת ראש הממשלה" אינה העמדה שבה החזיק ראש הממשלה דאז יצחק רבין, אלא העמדה שאותה הציג היועץ המשפטי מול בג"ץ, שהייתה מנוגדת לחלוטין לעמדת ראש הממשלה. ניגוד העניינים בין שני תפקידים אלה הופך את היועץ המשפטי מיועץ למצווה, ולמעשה מציב אותו כמוצב הקדמי של בג"ץ בהחלשת הרשות המבצעת.

על המצב האבסורדי והמעוות הזה אמרה הפרופסורית רות גביון: "המציאות המשפטית הנוכחית, והחדשה, שבה היועץ המשפטי מחייב את הממשלה לפעול לפי 'עצתו' עוד לפני פסיקת בית המשפט, תוך שהוא רשאי לאיים כי לא ייצגה בבית המשפט – אינה קבילה. ההסדר הרצוי רחוק מלזלזל בשלטון החוק, שכן ממשלה ושרים יהיו מאוד לפעול בניגוד ל'עצה' של יועצם המשפטי המוערך. במקרים הנדירים שבהם ממשלה תרצה לפעול בניגוד לדעת היועץ – זכותה וחובתה להחליט על פי שיקול דעתה, ובית המשפט יכריע". המצב הנוכחי הוא לדבריה "הזוי, אנומלי, ופוגע פגיעה קשה בזכות אלמנטרית של הממשלה".

ניגוד העניינים המובנה השני הוא בין תפקידו של היועץ לייצג לבין תפקידו כראש התביעה הכללית. ניגוד העניינים בא לידי ביטוי כאשר שרים עלולים לחשוש לקדם מדיניות שמנוגדת לדעת היועץ, שעלול לפתוח נגדם בחקירה. באופן דומה, שרים עלולים להירתע מלהתייעץ עם היועץ ולמסור בידיו פרטים רגישים שעלולים, תחת פרשנות קלושה, לתת בידיו כוח להאשים אותם בשחיתות. אין מדובר בחשש ערטילאי, אלא במציאות שאותה כינה שר המשפטים לשעבר פרידמן כ"טכניקת סיכול ממוקד של מינויים שפותחה בפרקליטות".

כאשר כל התפקידים הללו מונחים על כתפי אדם אחד, קיימת סכנה מוחשית, שבאה לידי ביטוי בפועל, שתפקיד היועץ ישנה את משמעותו ולא יקיים את המחויבות הכרוכה בתפקיד. לאור כל זאת, וכדי להשיב את האמון במערכת המשפט, חייבים לפצל את תפקיד היועץ המשפטי לממשלה - לשלושה תפקידים לפחות: יועץ, מייצג ותובע. סמכויות היועץ המשפטי בתחום המשפט הפלילי צריכות לעבור לתובע כללי שימונה בנפרד; ייצוג המדינה יעבור לגוף שכל ייעודו הוא להגן על עמדת הממשלה; והייעוץ יישאר התפקיד העיקרי של היועץ, כמתבקש משם התפקיד.

הקמת גוף ביקורת עצמאי לפרקליטות

בשנת 2013 הוקמה "נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות", הכפופה למשרד המשפטים, במטרה לקיים ביקורת מערכתית על פרקליטות המדינה. בראש הנציבות עמדה השופטת בדימוס הילה גרסטל. גרסטל התפטרה מתפקידה באפריל 2016 לאחר שהטיחה ביקורת קשה במגבלות שהוטלו עליה במילוי תפקידה.

באוגוסט 2016 חוקקה הכנסת את חוק נציבות תלונות הציבור, במטרה להחליף את הגוף הקיים בנציבות ביקורת חדשה. החוק החדש נטל מהנציבות את סמכותה לביקורת מערכתית והותיר בידיה רק את הביקורת הפרטנית. כלומר לנציב, גם אם ירצה לבצע את תפקידו, אין הסמכויות הנדרשות שהיו לו במסגרת התפקיד בנציבות המקורית. נוסף על כך, נציבות הביקורת שהוקמה היא חלק מהפרקליטות עצמה, כך שמרחב התמרון שלה מוגבל, אם בכלל קיים.

ראוי לציין כי הפרקליטות היא הגוף הממשלתי היחיד בישראל שמתנגד לביקורת ציבורית עצמית. על כך אמר אליעד שרגא, ראש התנועה לאיכות השלטון: "ביקורת הם לא רצו. ואחרי שכפו עליהם את הביקורת, הם הלכו על המהלך האסטרטגי הבא: לפורר את מערך הסמכויות של הנציב. הם באו עם ההמצאה המופלאה של ביקורת פרטנית וביקורת מערכתית". לדבריו, יש לכך מטרה אחרת: "ברור שאין שני רמטכ"לים. אין שני מבקרים. וברור שכל המהלך של הפיצול נועד לפגוע בביקורת עצמה".

בהתאם לכלל כללי המנהל התקין יש להחזיר את סמכויות הביקורת המקוריות לנציבות הביקורת, ולאפשר לה לבצע את תפקידה.

חקיקת חוק יסוד: הפרדת הרשויות

הפרדת רשויות הינה מאפיין בסיסי של כל משטר דמוקרטי. העיקרון הוגדר בתחילת המאה ה-18 על ידי מונטסקייה, פילוסוף צרפתי שרצה למנוע את עריצות המשטר כלפי האזרחים. כוונתו הייתה שכל הרשויות מאזנות זו את זו ובולמות את שאיפותיהן לשלטון חסר מעצורים. מנסחי החוקה האמריקנית בסוף המאה ה-18 הדגישו במיוחד את חשיבות הפרדת הרשויות, וכתבו: "אין כל חירות אם לא תופרד סמכות השפיטה מסמכויות החקיקה והביצוע". לדברי מונטסקייה, "אילו חוברה הסמכות לשפוט עם סמכות החקיקה, היו חייו וחירותו של הנתין נתונים לפיקוח שרירותי, שהרי אז היה השופט גם המחוקק". ברוח עיקרון זה נטבע המשפט "הכוח משחית, וכוח מוחלט משחית באופן מוחלט".

בעשרות השנים האחרונות, ובמיוחד מאז כהונתו של השופט אהרון ברק והכרזתו על ה"מהפכה החוקתית", הופר האיזון בין הרשויות. הרשות השופטת נטלה לעצמה סמכויות שלא ניתנו לה על פי חוק:

- פסילת חוקים: עד כה ביטל בג"ץ 21 חוקים, 12 מתוכם בין השנים 2012–2017.
- ביטול עיקרון אי-השפיטות, כדי לאפשר לבג"ץ לדון בכל נושא, לרבות נושאים פוליטיים מובהקים.
- החלפת עיקרון החוקיות בעיקרון הסבירות: פסיקה על פי עקרונות עמומים כגון "מידתיות" ו"סבירות".
- ביטול זכות העמידה, כך שבית המשפט רשאי לקבל עתירה גם אם הוגשה על ידי צד שלא נפגע באופן ישיר.
- פרשנות "תכליתית" של חוקים שמשמעה הרחבה משמעותית של היכולת לפרש חוקים, לעיתים עד כדי פרשנות המנוגדת באופן מובהק לניסוחם המילולי.

כל אלה הביאו את בג"ץ למעמד על-חוקי, שמאפשר לו להכתיב למחוקק מה לחוקק ומה לא לחוקק, לכפות על הממשלה מדיניות או לאסור מדיניות, לפטר שרים וראשי ערים, למנוע מהלכים כלכליים, להתערב בנושא דת והלכה, לעצור מהלכים צבאיים ולטרפד את מאמצי הממשלה לפתור בעיות אקוטיות כבעיית המסתננים או ההתיישבות הבלתי חוקית בנגב. כך הפך את עצמו בג"ץ למחוקק-על, לשר-על, לראש ממשלה-על, לרמטכ"ל-על, לרב-על ובקיצור לשליט שהכול יישק על פיו. לא מדובר על תרחיש תאורטי, אלא על מציאות יומיומית שאותה חווה כל אזרח ישראלי. כל ההחלטות הפוליטיות-ביטחוניות המשמעותיות בעשרים השנים האחרונות לא התקבלו על ידי נבחריו הציבור, אלא על ידי קומץ שופטים שהשקפת עולמם מייצגת ציבור קטן מאוד.

באופן אירוני מתרץ בג"ץ את נטילת הסמכויות הפיראטית בצורך להגן על הדמוקרטיה ועל זכויות האדם. בפועל, נוהג בג"ץ לא פעם ולא פעמיים בדרך של איפה ואיפה כדי להכתיב באופן שרירותי את האידאולוגיה הפוליטית שלו.

ברצותו יאסור על אזרח יהודי לגור בישוב ערבי, וברצותו יחייב יישוב קהילתי יהודי לקבל תושב לא יהודי; ברצותו יפסול מדיניות שזוכה לתמיכה ציבורית רחבה בטענה כי "דמוקרטיה אינה שלטון הרוב", וברצותו יאשר מהלכים הדורסים את זכויות האדם של אלפי אזרחים (ההתנתקות מגוש קטיף וחבל עזה) בטענה כי מדובר "[באקט פוליטי שמקובל על רוב חלקי הציבור](#)" שיביא לישראל תועלות מדיניות וביטחוניות. המהפך בתפקידו של בית המשפט הושלם כאשר הפך מגוף השומר על חירותו של אדם במניעת מעצרו בידי הרשות המבצעת, לבית משפט המאשר בשיטתיות מעצר עד סוף ההליכים, המרשיע ב-99.7% מהמשפטים הפליליים (אחוז שלא קיים אפילו במשטרים אפלים) ואפילו מחזיר מדי פעם לכלא את מי שהרשות המבצעת מצאה לנכון לשחרר.

הצעת החוק (המוגדר כחוק יסוד, על מנת למנוע את פסילתו על ידי בית המשפט) באה להחזיר את האיזונים והבלמים למערכת שיצאה מאיזון ואיבדה את הבלמים.

הקמת ועדת בדיקה לכשלים בחקירות רה"מ

בפתח הדברים חשוב לומר כי שום ראש ממשלה אינו חסין מפני החוק ואינו מעל החוק. חשוב כי כל איש ציבור יראה לנגד עיניו את החרב המתהפכת המרתיעה מפני השחתת המידות. בדיוק מאותה סיבה, חשוב להדגיש כי גם חוקרי נתניהו בפרקליטות המדינה, שהנחו באופן צמוד את החקירה המשטרתית, אינם מעל לחוק וכי המטרה של האשמת ראש הממשלה אינה מקדשת את כל האמצעים.

בנימין נתניהו אינו נבחר הציבור הראשון שהעלילו עליו עלילות לאחר שהמערכת המשפטית זיהתה אותו כאיום – עלילות שהתבררו כחסרות שחר. יעקב נאמן, אביגדור קהלני, רפאל איתן (רפול), רובי ריבלין, חיים רמון, היועמ"ש מנדלבליט בעצמו, טומי לפיד, גל הירש ורבים נוספים סבלו מהאשמות שווא. למרות זאת, נראה כי חקירות נתניהו שברו שיאים שלא נראו קודם לכן. 19 חקירות משטרתיות שנפתחו בענייניו השונים במשך 25 שנה, ושלמעט החקירות האחרונות כולן נסגרו ללא כל תוצאה.

מעבר לריבוי החקירות ולמשכן, נחשפו במהלך השנים כשלים רבים בהתנהלות החקירות, שחרגו ממה שנהוג ומתחייב על פי חוק. ננסה להביא כאן את עיקר הכשלים.

החקירות עצמן התבססו ברובן על עדי מדינה – שעל פי הגדרתם כעדי מדינה מהימנותם נתונה בספק (שהרי העידו על עצמם שחרגו מהחוק). יתר על כן, על עדי המדינה הופעל לחץ פסיכולוגי תוך שימוש בטכניקות חקירה הנהוגות בתיקים של ראשי משפחות פשע פליליות, בניגוד מוחלט לנהוג בחקירת חשדות של עבירות "צווארון לבן". בכלל זה, מדובר על השתלת מכשירי הקלטה בחדר ההתייעצות עם עורך דין, איום על בני משפחה על מנת להשפיע על עד להחליף עורך דין, סחיטה באיומים לחשוף מידע אישי רגיש על העד (שאין לו קשר לעבירה פלילית), מעצר של עד בחדר שורץ פשפשים וללא תנאים מינימליים למשך ימים שלמים ועוד. לעומת זאת, לא זומנו עדים חיוניים שעשויים להזים את החשדות נגד נתניהו, כמו למשל הרגולטורים שאישרו את עסקת בזק.

המשטרה (בהנחיית הפרקליטות) פעלה בניגוד לחוק (ללא אישור מראש של שופט) כשהפירה את זכויותיהם של יועצי ראש הממשלה והחרימה את המכשירים הטלפוניים שלהם. לאחר דיון מרתוני בבית משפט השלום בתל אביב בבקשת המשטרה לעיין בחומרים אשר נמצאים בטלפונים, הצביע השופט עלאא מסארווה על רשימה ארוכה של פגמים, ביניהם "חיפוש ותפיסה של מכשירי הטלפון מבלי שקדמה לכך בקשה לבית המשפט להוצאת צו שיפוט", הזמן הרב שחלף בין המועד שבו עלה שמם של החשודים כמעורבים לבין מועד חקירתם, הדרישה מאחד החשודים שהתייצב לחקירתו ללא טלפון לחזור על עקבותיו בליווי שוטר, וכן העובדה שלא הוסבר לנחקרים כי זכותם להתנגד לחיפוש ולאופן החיפוש הנעשה בטלפונים. כל העובדות האלה מלמדות, כך כתב השופט, כי למשטרה הייתה "תוכנית חקירה שכוונה מראש לחדירה למכשיר הטלפון מבלי צו שיפוט". למרות מסכת הפגמים הזו, השופט אישר לבסוף את השימוש בחומרים, כפי שנקבע שוב השבוע בערעור בבית המשפט המחוזי - החלטה שמדגישה את המצב האבסורדי שבו מתנהלת משטרת ישראל, אשר מצד אחד מחזיקה בסמכויות כמעט בלתי מוגבלות, אך מצד שני מתנהלת ללא פיקוח ותוך חריגה מגבולות הנהלים.

בין התקשורת למפכ"ל המשטרה רוני אלשיך התקיימו יחסי גומלין חריגים. המפכ"ל התנהל לאורך הפרשה באופן פוליטי מובהק: הוא התראיין לתקשורת בנושא החקירות והאשים את ראש הממשלה ב"נסיון לטרפד אותן". במהלך השנים העניק אלשיך ראיונות בנושא החקירה המתנהלת עם דורון הרמן מערוץ 10, עם רביב דרוקר וברוך קרא, ועם אמנון אברמוביץ'. הוא הגדיל לעשות כשנפגש שבע פעמים עם אילנה דיין. באופן מעורר תהיות, ובסמיכות זמנים לפגישות ולראיונות אלה, חשפו העיתונאים פרטים רגישים מהחקירות. המצב הפך לבעייתי כל כך עד שבעקבותיו התקיים דיון מיוחד בוועדת הפנים של הכנסת, אשר ביקשה לבדוק אם המפכ"ל

הדליף לתקשורת מידע חסוי מחקירות ראש הממשלה. בעקבות ההדלפות שקיבלו, העיתונאים מצידם שינו את עמדתם כלפי המפכ"ל: כך לדוגמה אברמוביץ', שעד אז ביקר בחריפות את אלשיך, חלק לפתע שבחים על פועלו של המפכ"ל, ובעיקר על חלקו המרכזי בחקירות נתניהו, שם לדבריו "רוני אלשיך עשה עבודה מעולה". יודגש כי הדלפה מחקירה היא עבירה פלילית שדינה שלוש שנות מאסר.

זאת ועוד, החלטות היועמ"ש בתיקי נתניהו – כמו פרסום כתב החשדות וההחלטה להעמידו לדין אחרי שימוע - פרסמו באופן שיטתי בתזמון פוליטי בעייתי מאוד מבחינת נתניהו. גם פרקליט המדינה נהג סביב החקירה כאחרון הפוליטיקאים ושלח קריאה לבכירים במערכת המשפט, וביניהם לשופטים מכהנים, להתגייס לטובת הפרקליטות ואנשיה בראיונות בתקשורת.

מלבד התנהלות המפכ"ל, ליוו את פעולות המשטרה והפרקליטות הדלפות אינ-סופיות מן החקירות. כמעט בכל יום נפתחו מהדורות החדשות בציטוטים מפי "מקורות בכירים המקורבים לחקירה" וכמובן "פרסומים ראשוניים ודרמטיים" מגורמים עלומים. על פי סעיף 117א' בחוק העונשין, דינו של עובד ציבור אשר מסר ידיעה שהגיעה אליו מתוקף תפקידו לאדם שאינו מוסמך לקבלה, הוא מאסר בן שלוש שנים. לא במקרה דו"ח מבקר המדינה לשנת 2018 התריע על ליקויים חמורים בצורת פרסום של פרטים אסורים בתקשורת ופגיעה בחקירות ובצנעת הפרט, וקבע כי רבות מן ההדלפות המתפרסמות בכלי התקשורת הגיעו בפירוש מתוך המשטרה והפרקליטות. ואולם, ההדלפות הבלתי פוסקות ממשרדו של היועמ"ש זכו להתעלמות מוחלטת שלו, ופניות פרקליטי נתניהו בנדון נדחו ולא הביאו לחקירת זהות המדליפים.

אחת הבעיות המרכזיות בחקירות נתניהו היא מדיניות איפה ואיפה שרירותית, תוך אכיפה בררנית מובהקת המתבטאת בחקירה במשנה עוז של פוליטיקאי אחד והתעלמות מפוליטיקאי אחר שנוהג באותה דרך: פתיחה של תיק אחר תיק לפוליטיקאי אחד, והענקת חסינות דה-פקטו לפוליטיקאי אחר. כך לדוגמה הואשם נתניהו בקידום חוק 'ישראל היום' כנותן שוחד למוזס, בעוד שעשרות חברי כנסת אחרים (לדוגמה איתן כבל ויאיר לפיד), שהיו מעורבים ביוזמת החוק ובתמיכה בו ושנפגשו באותה תקופה עם ארנון מוזס לדיונים חסויים, לא הואשמו למרות שקיבלו בשיטתיות סיקור תקשורתי אוהד. הדברים הגיעו לשיאם בהכרזה תקדימית כי סיקור אוהד מהווה מתן שוחד, בזמן שידוע כי כל פוליטיקאי בעולם פועל בשאיפה לקבל סיקור חיובי, שלא לדבר על כך שכמעט כל פוליטיקאי בישראל קיבל סיקור חיובי יותר מאשר נתניהו. העמדה לדין בגין האשמה זו מהווה תקדים ראשוני בעולם (במדינות דמוקרטיות) ומסכנת קשות את עצם הדמוקרטיה, שלא לדבר על כך שלפי הצדק ולפי פסיקה חד-משמעית "אין עונשין אלא אם כן מזהירין".

חקירות נתניהו והמגמה ההולכת ומתעצמת של השקעת משאבי ענק בחקירות כנגד שרים (במיוחד מועמדים לשרי משפטים ושרים לביטחון פנים) וראשי ממשלה, מייצרת תחושה כבדה של יחס סלקטיבי בבחירת מושאי החקירה ושל "סימון מטרה" על גב ה"נאשם", ורק לאחר מכן חיפוש קדחתני אחר עילות "אישום". כאשר משלבים את התחושה הזו עם הכשלים והחריגות הבוטות מן החוק במהלך חקירות נתניהו, מתחזקת התחושה כי מדובר ברדיפה פוליטית לכל דבר, שלא לומר ניסיון הפיכה במסווה משפטי. תחושות אלה פוגעות באופן אנוש באמון הציבור במערכת האכיפה, ומעלות חשש כבד בנוגע ליחסה כלפי זכויות נחקרים מן השורה. על כן, לצד בירור כתב האישום כנגד ראש הממשלה, ועל מנת למנוע את שיתוק המערכת הפוליטית מחשש מהתנכלות פוליטית של רשויות האכיפה, יש להקים ועדת חקירה בלתי תלויה שתדאג לתיקון הכשלים שהוצגו לעיל ולהבטחת מערכת משפט הפועלת על פי חוק.

אסתרונו

בונים חברה ציונית